

KANCELARIA
SENATU

BIURO ANALIZ,
DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Standardy
ochrony dzieci
jako prawny
obowiązek placówek
opiekuńczych
i edukacyjnych
w prawie krajów
europejskich

Opinie
i ekspertyzy

OE-414

WARSZAWA 2022

Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji zamawia opinie, analizy i ekspertyzy sporządzone przez specjalistów reprezentujących różne punkty widzenia. Wyrażone w materiale opinie odzwierciedlają jedynie poglądy autorów. Korzystanie z opinii i ekspertyz zawartych w tym zbiorze bez zezwolenia Kancelarii Senatu dopuszczalne wyłącznie w ramach dozwolonego użytku w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.) i z zachowaniem wymogów tam przewidzianych. W pozostałym zakresie korzystanie z opinii i ekspertyz wymaga każdorazowego zezwolenia Kancelarii Senatu.

© Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2022

Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji
Dyrektor – Agata Karwowska-Sokolowska
tel. 22 694 94 32, fax 22 694 94 28,
e-mail: Agata.Karwowska-Sokolowska@senat.gov.pl

Wicedyrektor – Danuta Antoszkiewicz
tel. 22 694 93 21,
e-mail: Danuta.Antoszkiewicz@senat.gov.pl

Dział Analiz i Opracowań Tematycznych
tel. 22 694 95 33, fax 22 694 94 28
Redaktor prowadzący – Dorota Rutkowska

Opracowanie graficzno-techniczne
Centrum Informacyjne Senatu
Dział Wydawniczy

Kancelaria Senatu
lipiec 2022

Standardy ochrony dzieci jako prawny obowiązek placówek opiekuńczych i edukacyjnych w prawie krajów europejskich

1. Streszczenie

W każdym kraju dobro i bezpieczeństwo dzieci powinno być priorytetem. Życie bez przemocy i zaniedbania, to podstawa właściwego rozwoju dziecka. Dlatego tak ważnym jest, aby państwa promowały właściwe wzorce opieki nad dziećmi i sprawowały kontrolę nad ich realizacją. To nie tylko kwestia odpowiednich rozproszonych przepisów, ale także obowiązki poszczególnych podmiotów mających styczność z dziećmi na różnych poziomach. Autorki przedstawiają przepisy obowiązujące na terenie Polski, ale przede wszystkim opisują poziom międzynarodowy ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz działań różnych instytucji i organizacji w przypadku skrzywdzenia dziecka.

Analiza obejmuje konwencje międzynarodowe, przepisy Unii Europejskiej oraz poszczególnych krajów europejskich: Wielkiej Brytanii, Irlandii, Islandii, Szwecji, Litwy.

W podsumowaniu i rekomendacjach, autorki skupiły się na możliwościach prawnego zabezpieczenia najlepszego interesu dziecka poprzez

---

1 Agnieszka Kwaśniewska – Sadkowska – radca prawny, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji na UW, Szkoły Sprawiedliwości Naprawczej SIP i INP PAN oraz Szkoły trenerskiej House of Skills. Specjalistka w zakresie: praw dzieci, przeciwdziałania przemocy domowej, pieczy zastępczej oraz działalności organizacji pozarządowych. Mediatorka, trenerka i autorka publikacji związanych z pieczą zastępczą, migracjami i organizacjami pozarządowymi.

Justyna Podlewska – prawniczka, Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji UW oraz Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW. Koordynatorka działu prawnego Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Członek Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej. Posiada Certyfikat Specjalisty w Zakresie pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie wydany przez Instytut Psychologii Zdrowia.

wskazanie kroków legislacyjnych, związanych z ochroną dzieci, w szczególności wprowadzeniem do polskiego systemu prawnego obowiązku posiadania polityk ochrony dzieci przez podmioty opiekujące się nimi.

2. Wstęp

Co roku połowa dzieci na całym świecie pada ofiarą przemocy. Około 75% dzieci na świecie w wieku 2–4 lat regularnie doświadczają kar cielesnych lub przemocy psychicznej ze strony swoich rodziców i opiekunów. 3% dzieci w wieku 10–18 lat nie czuje się bezpiecznie w domu. W szkole nie czuje się bezpiecznie 9%, a w Internecie – 8%².

Preambuła Konwencji o Prawach Dziecka³ (Polska włączyła Konwencję do swojego porządku prawnego w 1991 r.) podkreśla, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Nic nie jest ważniejsze niż dobro i bezpieczeństwo dzieci, a *przemoc wobec dzieci* ma poważne, bezpośrednie i długofalowe konsekwencje dla ich zdrowia fizycznego i psychicznego, dla ich rozwoju psychologicznego i społecznego oraz powoduje wysokie koszty społeczne i ekonomiczne, które ponosi całe społeczeństwo.

Mimo to, krzywdzenie i przemoc nieustająco dotyka dzieci w każdym miejscu na świecie. Na różnych etapach życia dzieci mogą doświadczać kilku jej rodzajów, a nawet wszystkich jednocześnie. Każde dziecko zasługuje na bezpieczne dzieciństwo, wolne od przemocy. Aby zapobiegać krzywdzeniu dzieci, a także prawidłowo i efektywnie pomóc dziecku, które krzywdzenia doznało, potrzebny jest jasny, praktyczny i spójny system ochrony, określający procedury interwencji, działania profilaktyczne, edukacyjne oraz odpowiedzialność osób dorosłych za bezpieczeństwo dzieci. W takim systemie praktycy pracujący na rzecz dzieci i z dziećmi powinni mieć jasność co do tego, co jest wymagane od nich indywidualnie i jakie warunki muszą spełniać, aby być elementem bezpiecznego systemu funkcjonowania rodzinnego i społecznego dziecka.

Podczas gdy to rodzice i opiekunowie sprawują bezpośrednią opiekę nad swoimi dziećmi, władze, w tym lokalne, współpracując z partnerami

---

2 Global status report on preventing violence against children 2020, WHO 2020.

3 Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (dalej: Konwencja) (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

społecznymi, mają określone obowiązki w zakresie profilaktyki i ochrony dobra wszystkich dzieci.

Konwencja w art. 3 wskazuje, że we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, należy kierować się najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka. W celu zapewnienia dziecku ochrony i opieki, Państwa-Strony Konwencji biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, powinny podejmować wszelkie zasadne i konieczne kroki ustawodawcze oraz administracyjne. Co więcej, państwa mają obowiązek pilnować, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

W Polsce nie funkcjonuje jednolity i spójny system ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Przepisy prawa, instytucje, organizacje pozarządowe, tworzą wyspy pomocy działające wedle własnych celów i realizujące własne działania, które nie splatają się w jeden system profilaktyki, interwencji i edukacji na rzecz bezpiecznego dzieciństwa i ochrony dzieci przed doświadczeniem krzywdzenia. Przepisy prawa obowiązującego w Polsce narzucają obowiązki na instytucje publiczne zgłaszania określonych przestępstw na szkodę dzieci do organów ścigania oraz zagrożenia dobra dziecka do sądu rodzinnego. Ale jest to także obowiązek społeczny każdego z nas. Przepisy art. 572 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego⁴ nakładające na każdego, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązek zawiadomienia o nim sądu opiekuńczego. Obowiązek ten, zgodnie z przepisem, ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi. Zgodnie z przepisami art. 304 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁵, każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić

---

4 Kodeks postępowania cywilnego (dalej: kpc) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.).

5 Kodeks postępowania karnego (dalej: kpk) (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.).

o tym prokuratora lub Policję. Natomiast instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie dotyczy tylko 4 przestępstw na szkodę dziecka. Art. 240 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny⁶ nakłada pod karą 3 lat pozbawienia wolności obowiązek zawiadomienia o przestępstwach: art. 156 kk (ciężki uszczerbek na zdrowiu), art. 197 § 3 lub 4 kk (zgwałcenie zbiorowe, małoletniego poniżej 15 roku życia, kazirodcze, ze szczególnym okrucieństwem), art. 198 kk (seksualne wykorzystanie niepoczytalności lub bezradności), art. 200 kk (seksualne wykorzystanie małoletniego).

Należy także wskazać poziom szczegółowy obowiązków denuncjacji przestępstw przejawiający się w ustawach regulujących wykonywanie konkretnego zawodu. Dotyczy to przede wszystkim nauczycieli i innych pracowników oświaty podlegających ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela⁷, ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸ oraz ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe⁹, którzy mają codzienny kontakt z dziećmi i największe szanse na zwrócenie uwagi, że dziecku dzieje się krzywda. Także lekarze i pielęgniarki, jako osoby mogące mieć styczność z dzieckiem krzywdzonym, tak fizycznie (np. personel na SOR), jak i psychicznie (np. lekarze psychiatrzy), mają swoje szczegółowe zobowiązania określone w przepisach ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry¹⁰ oraz ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej¹¹, związane ze zwolnieniem z tajemnicy zawodowej. Zwolnienie z tajemnicy zawodowej obejmuje także psychologów na podstawie ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów¹².

Podkreślić należy, że za obowiązkiem denuncjacji nie podąża jednolity uregulowany wymóg prawny, sprawdzania karalności za przestępstwa na szkodę dzieci. Przepisy te są fragmentaryczne, np. dotyczą

---

6 Kodeks karny (dalej: kk) (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138).

7 Dz. U. z 2021 r. poz. 1762 z późn. zm.

8 Dz. U. z 2021 r. poz. 1915 z późn. zm.

9 Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.

10 Dz. U. z 2021 r. poz. 790 z późn. zm.

11 Dz. U. z 2022 r. poz. 551.

12 Dz. U. z 2019 r. poz. 1026.

tylko sprawców przestępstw seksualnych lub wybranych zawodów czy funkcji.

Bolączkami polskich regulacji na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem są: brak spójności, brak jednolitego ustawodawstwa dotyczące dzieci, brak instytucji dedykowanej ochronie dzieci, brak rozwiązań strategicznych w zakresie profilaktyki i edukacji dzieci, rodziców i profesjonalistów w zakresie ochrony przed przemocą.

Szukając skutecznych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci polskie organizacje pozarządowe sięgają do przepisów unijnych oraz rozwiązań stosowanych w innych państwach.

3. Analiza przepisów obowiązujących w wybranych krajach europejskich

3.1 Regulacje międzynarodowe

Wspominana wyżej Konwencja, w art. 19 nakazuje stronom podejmowanie wszelkich właściwych kroków w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

Szczególnie istotny jest ust. 2 tegoż artykułu, który wskazuje optymalne rozwiązania w zakresie ochrony dzieci: pomocowe programy socjalne dla dzieci i opiekunów, jak również działania prewencyjne: ustalanie, informowanie, wszczynanie i prowadzenie śledztwa, postępowania, rejestrowanie przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe – ingerencję sądu.

Z kolei w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia: „Światowy raport o przemocy i zdrowiu”¹³ oraz „Przeciwdziałanie przemocy. Przewodnik po rekomendacjach ze Światowego raportu o przemocy i zdrowiu”¹⁴ zwrócono uwagę na przemoc jako istotny problem zdrowia publicznego i konieczność zaangażowania służb ochrony zdrowia

---

13 *World report on violence and health* (WHO, 2004) <https://www.who.int/publications/i/item/9241545615>.

14 *Preventing violence. A guide to implementing the recommendations of the World report on violence and health* (WHO, 2004) <https://apps.who.int/iris/handle/10665/43014>.

w przeciwdziałanie przemocy, inwestycje w model współpracy interdyscyplinarnej oraz prowadzenie szeroko zakrojonych działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej. W kolejnej publikacji „Światowy raport o przemocy wobec dzieci”¹⁵ zwrócono uwagę na potrzebę tworzenia zintegrowanych modeli przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci, opartych na dogłębnej analizie nie tylko skali problemu. Zalecenia te wzmocniono w dokumencie „Europejski raport na temat zapobiegania maltretowaniu dzieci”¹⁶.

W planie działania „Inwestowanie w dzieci. Europejski plan działania na rzecz zapobiegania maltretowaniu dzieci 2015-2020”¹⁷ określono 3 główne cele w zakresie ograniczenia skali krzywdzenia wobec dzieci:

1. Zwiększenie widoczności zagrożeń zdrowotnych, takich jak krzywdzenie dzieci, poprzez ustanowienie systemów informowania w krajach członkowskich;
2. Wzmocnienie systemu zarządzania w zakresie przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci poprzez zawieranie partnerstw i prowadzenie wielosektorowych działań, w oparciu o opracowane krajowe plany działań;
3. Zmniejszenie ryzyka wystąpienia krzywdzenia dzieci i jego konsekwencji poprzez działania profilaktyczne, w oparciu o wzmocnienie systemów ochrony zdrowia w krajach członkowskich¹⁸.

W publikacji „Inspirować. Siedem strategii zakończenia przemocy wobec dzieci”¹⁹ WHO scharakteryzowała strategie mające na celu ograniczenie problemu wykorzystywania dzieci:

1. Zapewnienie wdrożenia i egzekwowania przepisów w celu zapobiegania agresywnym zachowaniom, ograniczenia nadmiernego spożywania alkoholu i ograniczenia dostępu młodzieży do broni palnej i innej broni;

---

15 *World report on violence against children* (Pinheiro, 2006) <https://digitallibrary.un.org/record/587334>.

16 *European report on preventing child maltreatment* (Sethi i in., 2013) https://scholar.google.pl/scholar_url?url=https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/326375/9789289000284-eng.pdf&hl=pl&sa=X&ei=4-7OYsXBOonGsQLQuYRY&scisig=AAGBfm1UrL7NMI-EhocbDeiSPzaPdOhrKg&oi=scholar.

17 *Investing in children. The European child maltreatment prevention action plan* (WHO, 2014a) <https://apps.who.int/iris/handle/10665/350142>.

18 J. Podlewska, R. Szredzińska, J. Włodarczyk, *Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem*, Warszawa, FDDS 2019.

19 *Inspire. Seven Strategies for Ending Violence Against Children* <https://www.who.int/publications/i/item/inspire-seven-strategies-for-ending-violence-against-children>.

2. Wzmocnienie norm i wartości, które wspierają pokojowe, oparte na szacunku i równości płci, pozytywne relacje wśród i wobec dzieci i młodzieży;
3. Tworzenie i utrzymywanie bezpiecznych miejsc, w których dzieci i młodzież gromadzą się i spędzają czas;
4. Ograniczanie opartych na przemocy praktyk rodzicielskich i tworzenie pozytywnych relacji rodzic–dziecko;
5. Poprawa bezpieczeństwa ekonomicznego rodzin, ograniczenie zjawiska przemocy domowej, w tym przemocy wobec dzieci;
6. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych, opieki społecznej i wymiaru sprawiedliwości dla wszystkich potrzebujących ich dzieci, w tym poprawa trybu i skuteczności zgłaszania przypadków przemocy;
7. Zwiększenie dostępu dzieci do bardziej skutecznej edukacji opartej na równości płci, oferującej rozwój umiejętności społeczno-emocjonalnych, a także zapewnienie bezpieczeństwa i możliwości rozwojowych w środowiskach szkolnych²⁰.

W dniu 9 czerwca 2022 r. Rada Unii Europejskiej jednogłośnie przyjęła Strategię UE na rzecz Praw Dziecka (dalej: Strategia)²¹. To dokument, który powstał z myślą o dzieciach i przy ich współudziale. Wyznacza nowe standardy, jeśli chodzi o branie pod uwagę opinii młodych obywateli Unii Europejskiej²². Celem Strategii jest zapewnienie ochrony i wsparcia wszystkim dzieciom, bez względu na pochodzenie, grupę społeczną czy status w danym kraju²³. Ma ona lepiej chronić wszystkie dzieci, wspierać je w korzystaniu z przysługujących im praw i zapewnić im centralne miejsce w procesie kształtowania polityki UE.

Obydwie inicjatywy (WHO, UE) opracowano na podstawie konsultacji, w których udział wzięli obywatele, zainteresowane strony i, co najważniejsze, ponad 10 tys. dzieci²⁴. Poprzez przyjętą Strategię, UE apeluje do państw członkowskich w szczególności o opracowanie kompleksowych polityk na rzecz realizacji praw wszystkich dzieci bez jakiegokolwiek dyskryminacji, a także o zwiększenie wysiłków na rzecz

---

20 J. Podlewska, R. Szredzińska, J. Włodarczyk, Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, Warszawa, FDDS 2019.

21 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_pl#documents.

22 <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-mediow/strategia-unii-europejskiej-na-rzecz-praw-dziecka-zostala-przyjeta>.

23 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_en.

24 https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/eu-strategy-rights-child_pl.

zapobiegania wszelkim formom przemocy wobec dzieci i wzmocnienia wymiaru sprawiedliwości. Państwa członkowskie powinny również zwiększyć szanse dzieci na bycie członkami społeczeństwa cyfrowego²⁵.

Strategia jest nowatorska ponieważ kompleksowo reguluje obszary, w których należy zapewnić partycypację i ochronę dzieci. Są one następujące:

1. Udział dzieci w życiu politycznym i społecznym – działania UE mające na celu umożliwienie dzieciom bycia aktywnymi obywatelami i członkami społeczeństw demokratycznych;
2. Prawo do dobrego życia, edukacji i zdrowia – działania UE na rzecz walki z ubóstwem, wspieranie społeczeństw integracyjnych oraz promowanie przyjaznych dzieciom, systemów opieki zdrowotnej i edukacji;
3. Przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci i zapewnianie im ochrony – działania UE, które pomagają dzieciom wyjść z przemocy;
4. Wymiar sprawiedliwości przyjazny dziecku – działania UE wspierające systemy wymiaru sprawiedliwości, które realizują prawa i potrzeby dzieci;
5. Udział w społeczeństwie cyfrowym i informacyjnym – działania UE na rzecz zapewnienia dzieciom bezpiecznego poruszania się w środowisku cyfrowym i wykorzystywania jego możliwości;
6. Działania globalne – działania UE wspierające, chroniące i wzmacniające pozycję dzieci na całym świecie, w tym podczas kryzysu i konfliktu²⁶.

Dzieci mogą być pokrzywdzonymi, świadkami we własnym domu, w szkole, w czasie wolnym, w trybie offline, jak i online. Akceptowane społecznie lub kulturowo formy przemocy wobec dzieci stanowią głęboko zakorzenione bariery w Polsce i UE. Do 2022 r. tylko 23 kraje UE całkowicie zabroniły kar cielesnych, a doświadczanie przemocy w dzieciństwie, jak wskazano we wstępie, ma długofalowe konsekwencje, rzutujące na dorosłe życie dziecka.

Dzieci krzywdzone są angażowane w postępowanie sądowe, bezpośrednio jako ofiara, świadek lub pośrednio, gdy decyzje organów mają znaczący wpływ na ich życie. Może to mieć miejsce w przypadku postępowania rozwodowego lub opiekuńczego lub w przypadku procedur dotyczących migracji i ustalenia ich statusu pobytowego. We wszystkich

---

25 <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-mediow/strategia-unii-europejskiej-na-rzecz-praw-dziecka-zostala-przyjeta>.

26 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_pl.

wskazanych przypadkach dzieci powinny czuć się bezpiecznie, aby skutecznie uczestniczyć w postępowaniu, a systemy sądowe i administracyjne w Europie muszą być dostosowane do specyficznych potrzeb dzieci, muszą respektować i realizować ich prawa w postępowaniu. Strategia integruje akty prawne wydawane przez UE w zakresie bezpieczeństwa, profilaktyki i ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

W 2003 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła Decyzję ramową dotyczącą zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej²⁷. W art. 5 ust. 3 tej decyzji ustanowiono obowiązek państw członkowskich do podjęcia niezbędnych środków, by osoba skazana za przestępstwo związane z seksualnym wykorzystaniem dzieci lub pornografią dziecięcą mogła, jeśli zachodzi taka konieczność, zostać czasowo lub stale pozbawiona prawa do prowadzenia działalności zawodowej związanej z nadzorem nad dziećmi. Ponadto art. 9 wspomnianej decyzji przyznał dzieciom pokrzywdzonym przestępstwami związanymi z wykorzystywaniem seksualnym status ofiar szczególnie wrażliwych w rozumieniu Decyzji ramowej w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym²⁸. Państwa członkowskie zostały też zobowiązane do przyjęcia wszelkich możliwych środków w celu zapewnienia właściwej pomocy rodzinie pokrzywdzonego.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej²⁹, która zastąpiła Decyzję ramową dotyczącą zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej, wskazuje, że poważne przestępstwa, takie jak *wykorzystywanie seksualne dzieci* i *pornografia dziecięca*, wymagają kompleksowego podejścia, obejmującego ściganie sprawców, ochronę pokrzywdzonych *dzieci* i zapobieganie powyższemu zjawiskom. Przy podejmowaniu jakichkolwiek środków służących *zwalczaniu* tych przestępstw należy przede *wszystkim zapewnić* kompleksowe ramy prawne służące realizacji powyższego celu. Powinny być podejmowane środki na rzecz ochrony pokrzywdzonych *dzieci* w celu jak najlepszego zabezpieczenia ich interesu, z uwzględnieniem oceny ich potrzeb. Pokrzywdzone *dzieci* powinny mieć łatwy dostęp do środków ochrony prawnej oraz środków zapobiegających konfliktom interesów, szczególnie w przypadkach gdy niegodziwego traktowania w celach *seksualnych* lub *wykorzystywania seksualnego dziecka*

---

27 Dz. U. UE. L. 2004.13.44.

28 Dz. U. UE. L.2001.82.1.

29 Dz. U. UE. L.2011.335.1.

dopuszczają się członkowie rodziny. Uczestnictwo pokrzywdzonych dzieci w postępowaniu karnym nie powinno być źródłem dodatkowych traumatycznych przeżyć wynikających z przesłuchań lub kontaktu ze sprawcami. Właściwe zrozumienie dziecka i sposobów jego reakcji na traumatyczne doświadczenia pozwoli zapewnić wysoką jakość gromadzenia materiałów dowodowych, a także oszczędzić dziecku stresu w trakcie prowadzenia niezbędnych czynności. Osoby, które w ramach wykonywania zawodu będą mieć kontakt z dziećmi pokrzywdzonymi wykorzystywaniem seksualnym, powinny zostać odpowiednio wyszkolone. Szkolenia te są szczególnie ważne dla osób z następujących kategorii zawodowych: policjanci, prokuratorzy, prawnicy, urzędnicy wymiaru sprawiedliwości i sądów, personel służby zdrowia i opieki nad dziećmi, ale mogą być skierowane także do innych grup osób, które przypuszczalnie spotykają pokrzywdzone dzieci w ramach wykonywania zawodu, np. trenerów sportowych.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca Decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW³⁰, podkreśla, że dzieci są bardziej bezbronne niż dorośli i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując tę dyrektywę, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka z 1989 r.

Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzona w Lanzarotte w dniu 25 października 2007 r., w art. 5 zobowiązuje strony do podjęcia m.in. środków ustawodawczych gwarantujących, iż zawodów związanych z regularnymi kontaktami z dziećmi nie będą wykonywały osoby skazane za popełnienie czynów seksualnego wykorzystywania dzieci i niegodziwego traktowania dzieci w celach seksualnych.

Szczególnie istotnym dokumentem Rady Europy są natomiast Wytoczne Komitetu Ministrów w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dziecku z dnia 17 listopada 2010 r.³¹, które kompleksowo regulują zagadnienia związane z kontaktami dzieci z wymiarem sprawiedliwości w każdej jego sferze.

---

³⁰ Dz. U. UE. L.2011.101.1.

³¹ <https://www.coe.int/en/web/children> .

Najważniejszym dokumentem unijnym dotyczącym kształtowania pozycji i praw dzieci będących ofiarami przestępstw w postępowaniu karnym jest wiążąca państwa członkowskie dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW³², która przywiązuje bardzo dużą wagę do zapewnienia właściwego standardu praw, wsparcia i ochrony dzieci.

Analizując prawo europejskie w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, należy stwierdzić, że we wszystkich państwach członkowskich UE wdrożono formę nakazu ochrony związanego z przemocą domową. Wszystkie państwa członkowskie przewidują stosowanie nakazów ochrony na drodze karnej lub cywilnej. W większości państw członkowskich, gdy przemoc dotyka nie tylko dorosłego, ale jest również stosowana wobec dzieci, nakazy ochrony cywilnej i karnej mogą zostać rozszerzone na dzieci. W przypadku nakazów nakładanych w nagłych przypadkach, dzieci jako poszkodowane przestępstwem są automatycznie uwzględniane w prawie wszystkich państwach członkowskich. Trzeba też pamiętać o przepisach Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, która została udostępniona do podpisu w dniu 11 maja 2011 r. w Stambule, ratyfikowana przez Polskę 13 kwietnia 2015 r.³³, które nakazują, aby Państwa-Strony przyjęły środki ustawodawcze i inne środki, konieczne by promować i chronić prawa wszystkich, zwłaszcza kobiet, do życia wolnego od przemocy w sferze publicznej i prywatnej.

Jak widać powyżej, ustawodawstwo europejskie promuje wprowadzanie krajowych systemów/standardów/polityk ochrony dzieci, aby chronić je przed różnymi formami krzywdzenia, na które dzieci są szczególnie narażone. Systemowa ochrona dzieci ma kluczowe znaczenie dla organizacji i instytucji pracujących na rzecz dzieci i z dziećmi.

Standardy ochrony dzieci lub polityki ochrony dzieci to zbiór zasad obejmujących różne obszary: kontakt fizyczny z dzieckiem, zatrudnianie pracowników, procedury interwencji, które pomagają stworzyć bezpieczne i przyjazne środowisko w instytucjach działających na rzecz dzieci. Zakładają one między innymi, że w podmiotach posiadających odpowiednią procedurę:

- nie pracują osoby mogące zagrażać bezpieczeństwu dziecka,

---

32 Dz. Urz. UE. L. 315.

33 Dz. U. z 2015 r. poz. 961.

- wszyscy pracownicy wiedzą jak rozpoznawać symptomy krzywdzenia dziecka oraz jak podejmować interwencję w przypadku podejrzenia, że dziecko jest ofiarą przemocy – w placówce lub w rodzinie,
- wszystkie dzieci dowiadują się jak unikać zagrożeń w kontaktach z dorosłymi i rówieśnikami – w realnym świecie oraz w Internecie,
- wszystkie dzieci mają stały dostęp do informacji, gdzie szukać pomocy w trudnych sytuacjach życiowych³⁴.

W różnych krajach europejskich oraz organizacjach międzynarodowych standardy/zasady bezpieczeństwa dzieci występują pod zbiorczą nazwą *Safeguarding Children*. Zasady bezpieczeństwa dzieci stosowane przez dana placówkę funkcjonują jako *Safeguarding Policy* lub *Child Protection Policy*. Natomiast sposób praktycznego stosowania tych zasad, szczegółowe instrukcje, co należy zrobić w określonych sytuacjach określa procedura bezpieczeństwa danej placówki – *Safeguarding Procedure/Code of Conduct*. Często terminy te występują zamiennie, zawsze jednak obejmują ten sam obszar zasad i działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci na różnych polach w danej instytucji. W krajach europejskich umocowanie do tworzenia standardów bezpieczeństwa dzieci znajduje się w ustawach, czy to obejmujących dany obszar jak edukacja, czy też obejmujących sytuację dzieci w danym kraju tzw. *Children Acts*.

Pomysł tworzenia polityk ochrony dzieci przed krzywdzeniem zrodził się w organizacjach pozarządowych. W 2003 r. konsorcjum międzynarodowych organizacji pozarządowych, we współpracy z NSPCC³⁵, opublikowało dokument zatytułowany „Ustanowienie standardów – wspólne podejście do ochrony dzieci przed krzywdzeniem” (*Setting the Standard – a common approach to child protection*)³⁶. W dokumencie tym przedstawiono standardy, jakie powinny spełniać międzynarodowe i lokalne organizacje pracujące z dziećmi, aby skutecznie chronić dzieci. Tym samym dały podstawy do tworzenia polityk ochrony dzieci. Polityki ochrony dzieci – odnoszą się do programów, usług, procedur i struktur, które mają na celu systemowe zapobieganie i reagowanie na nadużycia, zaniedbanie, wyzysk, dyskryminację i przemoc wobec dzieci.

Nie ma jednego uniwersalnego dokumentu polityki i procedury bezpieczeństwa, który jest stosowany. Instytucje i systemy prawne krajów

34 <https://standardy.fdds.pl/standardy>.

35 *National Society for the Prevention of Cruelty to Children* – Krajowe Towarzystwo na rzecz Zapobiegania Okrucieństwu Wobec Dzieci w Wielkiej Brytanii.

36 <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/setting-standard-common-approach-child-protection-international-ngos/>.

różnią się od siebie. Zasady bezpieczeństwa muszą być zawsze dostosowane do warunków, w jakich pracuje placówka. Standardy zwykle składają się z części: w pierwszej części wyszczególnienie zasad (*policy*), a w drugiej – sposób ich stosowania (*procedure*).

Każdy dokument dotyczący bezpieczeństwa dzieci powinien określać:

- osobę odpowiedzialną za bezpieczeństwo dziecka w placówce i opis jej roli;
- *policy statement* – czyli opis stanowiska placówki względem bezpieczeństwa dzieci;
- wyszczególnienie „dobrych praktyk” stosowanych przez placówkę w celu zapewnienia bezpieczeństwa;
- zasady stosowane podczas aktywności placówki;
- zasady wstępu dla osób/organizacji trzecich;
- opis sposobu rekrutacji osób do pracy z wyszczególnieniem, jak będą tu zachowane zasady ochrony bezpieczeństwa dzieci;
- opis sposobu reagowania na znaki mogące wskazywać na wykorzystywanie dziecka;
- opis/instrukcja dla każdej osoby zatrudnionej w placówce lub współpracującej, jak należy postępować, jeśli zaobserwuje się powyższe znaki oraz jeśli dziecko przekaze, iż jest wykorzystywane;
- informacja o dacie wejścia dokumentu w życie i przewidywanych datach rewizji dokumentu.

Wskazane jest, by dokumentowi towarzyszyły także:

- dokładne definicje zjawisk, które są rozpoznane jako wykorzystywanie dziecka;
- wskazówki, jak można je rozpoznać;
- lista przydatnych kontaktów;
- wzory formularzy odpowiednich do zapisywania i raportowania sytuacji/incydentów objętych procedurą bezpieczeństwa.

W Polsce nie ma przepisów powszechnie obowiązujących, wprowadzających obowiązek posiadania tego typu procedur w instytucjach i placówkach zajmujących się opieką, pomocą i pracą z dziećmi. Są jednak kraje w Europie, które wprowadziły takie zasady na poziomie ustawodawstwa i te zostały opisane w niniejszej ekspertyzie.

3.2 Wielka Brytania

Prawo brytyjskie zobowiązuje prywatne i publiczne placówki edukacyjne, na wszystkich poziomach edukacyjnych, również na uniwersytetach, do posiadania polityk ochrony dzieci – *safeguarding policies*. Ustawa o dzieciach z 1989 r. – *Children Act*³⁷ stanowi ramy prawne dla ochrony dzieci w Anglii. Do kluczowych zasad ustanowionych w ustawie należą: nadrzędny charakter dobra dziecka oraz oczekiwania i wymagania dotyczące opieki nad dziećmi.

Ustawa oświatowa – *Education Act 2002*³⁸ nakłada na placówki edukacyjne obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom i dbania o ich dobrostan – *safeguarding and promoting the welfare of children*.

Art. 175 ustawy *Education Act 2002* reguluje obowiązki podmiotów edukacyjnych w zakresie zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa tzw. obowiązki ochronne – *the safeguarding duties* oraz funkcje państwa oraz władz lokalnych w zakresie kontroli i finansowania realizacji standardów ochrony dzieci. Władze lokalne mają obowiązek kontroli czy placówka edukacyjna posiada i stosuje standardy bezpieczeństwa dziecka. Natomiast organ prowadzący szkołę podejmuje kroki w celu zapewnienia realizowania funkcji ochrony i wspierania dobra dzieci będących uczniami szkoły. Ponadto rządowe finansowanie placówek edukacyjnych jest zależne od posiadania standardów ochrony dzieci.

Wskazane obowiązki ochronne to:

- a) obowiązek posiadania przez podmiot edukacyjny procedur działania w celu ochrony i wspierania dobra dzieci kształcących się lub szkolonych w instytucji oraz ich realizacji;
- b) obowiązek uwzględniania wszelkich wytycznych udzielanych przez Departament Edukacji Anglii i Walii w zakresie ochrony dzieci.

Ponadto ustawa *Education and Training (Welfare of Children) Act 2021*³⁹ doprecyzowuje obowiązek dbania o bezpieczeństwo dziecka zawarty w *Education Act 2002* oraz *Apprenticeships, Skills, Children and Learning Act 2009*⁴⁰ poprzez rozszerzenie wymogów środków ochronnych na podmioty świadczące edukację dzieciom po 16 roku życia finansowaną ze środków publicznych oraz zapewnienie, że środki publiczne są przekazywane wyłącznie instytucjom, które spełniają wymóg

---

37 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/41/contents> .

38 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/32> .

39 <https://www.legislation.gov.uk/en/ukpga/2021/16/enacted> .

40 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/22> .

posiadania polityki ochrony dzieci. Zamyka w ten sposób lukę prawną, która istniała dla niezależnych dostawców edukacji w Anglii i Walii w odniesieniu do ochrony dzieci. Niezależny dostawca edukacji to osoba lub organ odpowiedzialni za zarządzanie placówką niebędącą szkołą, ale świadcząca usługi edukacyjne dla dzieci. Ciążą na nich te same obowiązki ochronne co wskazane wyżej wobec szkół.

Wyciąg z „*Education and Training (Welfare of Children) Act 2021*”⁴¹

2021 Rozdział 16

(3A) Właściciel instytucji edukacyjnej dla dzieci w wieku od 16 do 19 lat musi dokonać ustaleń w celu zapewnienia, że funkcje właściciela związane z prowadzeniem jej są wykonywane w celu ochrony i promowania dobra dzieci kształcących się lub szkolących się w niej.(...)

(3C) „Obowiązkami ochronnymi” są:

a) obowiązek dokonania ustaleń zapewniających właściwe wykonywanie funkcji właściciela związanych z prowadzeniem instytucji w celu ochrony i wspierania dobra dzieci kształcących się lub szkolonych w instytucji, oraz

(b) obowiązek uwzględniania wszelkich wskazówek udzielanych od czasu do czasu przez Sekretarza Stanu przy rozważaniu wymaganych uzgodnień.”

(...) 2 Dobro dzieci: praktyki i wykształcenie techniczne

(...) chyba że zasoby są udostępniane na warunkach wymagających od danej osoby spełnienia obowiązków ochronnych.

(2) „Obowiązkami ochronnymi” są:

(a) obowiązek dokonania ustaleń w celu ochrony i wspierania dobra dzieci otrzymujących edukację lub szkolenie, o których mowa w ustępie (1)(a) lub (b) (w zależności od przypadku), oraz

(b) obowiązek uwzględniania wszelkich wskazówek udzielanych od czasu do czasu przez Sekretarza Stanu przy rozważaniu wymaganych uzgodnień.

2021 CHAPTER 16

an Act to impose duties on certain education and training providers in relation to safeguarding and promoting the welfare of children.[29th April 2021]

Be it enacted by the Queen’s most Excellent Majesty, by and with the advice and consent of the Lords Spiritual and Temporal, and Commons,

---

41 Tłumaczenie własne.

in this present Parliament assembled, and by the authority of the same, as follows:

(...)

“(3A) The proprietor of a 16 to 19 Academy must make arrangements to ensure that the proprietor’s functions relating to the conduct of the Academy are exercised with a view to safeguarding and promoting the welfare of children receiving education or training at the Academy.(...)”

(3C) “The safeguarding duties” are -

(a) a duty to make arrangements to ensure that the proprietor’s functions relating to the conduct of the institution are exercised with a view to safeguarding and promoting the welfare of children receiving education or training at the institution, and

(b) a duty to have regard to any guidance given from time to time by the Secretary of State in considering what arrangements are required.”

(...) 2Welfare of children: apprenticeships and technical education

(...) unless the resources are provided subject to conditions requiring the person to comply with the safeguarding duties.

(2) “The safeguarding duties” are -

(a) a duty to make arrangements to safeguard and promote the welfare of children receiving the education or training mentioned in subsection (1) (a) or (b) (as the case may be), and

(b) a duty to have regard to any guidance given from time to time by the Secretary of State in considering what arrangements are required⁴².

Ustawy, zarówno *Education Act 2002* jak i *Education and Training (Welfare of Children) Act 2021* nie precyzują obowiązków ochronnych, ale kierują szkoły do wytycznych Departamentu Edukacji. Departament Edukacji Wielkiej Brytanii co roku we wrześniu wydaje ustawowe wytyczne na wskazanych wyżej podstawach w zakresie ochrony dzieci, dla podmiotów edukacyjnych. Ostatnim jest przewodnik pt. „Bezpieczeństwo dzieci w edukacji 2021. Ustawowe wytyczne dla szkół i uczelni” (*Keeping children safe in education 2021. Statutory guidance for schools and colleges*)⁴³. Zawiera on standardy, które szkoły i uczelnie w Anglii muszą mieć na uwadze przy wykonywaniu swoich obowiązków w zakresie ochrony i promowania dobra dzieci. Celem stosowania wytycznych jest:

42 <https://www.legislation.gov.uk/en/ukpga/2021/16/enacted> .

43 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwibsfehnPj4AhVDposKHdEfCoMQFnoECACQAQ&url=https%3A%2F%2Fassets.publishing.service.gov.uk%2Fgovernment%2Fuploads%2Fsystem%2Fuploads%2Fattachment_data%2Ffile%2F1021914%2FKCSIE_2021_September_guidance.pdf&usg=AOvVaw2a2wgWLRpncyCSVoFShFaG .

- ochrona dzieci przed maltretowaniem;
- zapobieganie upośledzeniu zdrowia psychicznego i fizycznego dzieci lub ich rozwoju;
- zapewnienie dzieciom dorastania w warunkach bezpiecznej i skutecznej opieki;
- podejmowanie działań, które umożliwią wszystkim dzieciom osiągnięcie najlepszych wyników.

Wytyczne dzielą zadania na obowiązki prawne oraz zalecenia. Są w nich używane terminy „musi” (*must*) i „powinien” (*should*). Termin „musi” jest używany, gdy dana osoba jest prawnie zobowiązana do zrobienia czegoś, a termin „powinien”, kiedy należy postępować zgodnie z przedstawionymi radami.

Istotne jest, aby każda osoba pracująca w szkole lub na uczelni rozumiała swoje obowiązki związane z bezpieczeństwem dziecka. Obowiązkiem dyrektorów, właścicieli szkół i organów zarządzających, jest zapoznanie pracowników z wytycznymi. Placówki na podstawie wytycznych powołują kierownika ochrony dzieci, który wdraża wytyczne w placówce, dba o ich realizację i bezpieczeństwo dzieci w placówce. Wytyczne zawierają różnorakie elementy, które dana placówka dostosowuje do własnych realiów, tak aby były najskuteczniejsze w działaniach mających na celu ochronę dzieci.

Wytyczne promują podejście skoncentrowane na dziecku, oznacza to, że praktycy powinni przez cały czas brać pod uwagę najlepiej pojęty interes dziecka. Wytyczne składają się z pięciu części oraz dwóch aneksów, zawierających informacje merytoryczne na temat psychologii dzieci, rodzajów krzywdzenia oraz informacji o liniach telefonicznych, stronach www i organizacjach pomocowych.

Część pierwsza wytycznych obejmuje zakres informacji jakie wszyscy pracownicy sektora edukacji powinni mieć, co powinni wiedzieć i robić, jeśli dzieci są krzywdzone w domu lub przez członka personelu placówki, oraz na co zwracać uwagę i jakie są oznaki nadużycia. Ponadto określają działania władz lokalnych.

W części pierwszej są również sformułowane zasady, jakimi należy kierować się w działaniach na rzecz ochrony dzieci:

- skoncentrowane na dziecku i skoordynowane podejście do realizacji standardów;
- szkoły i uczelnie oraz ich pracownicy są ważną częścią szerszego systemu ochrony dzieci;
- system ten jest opisany w wytycznych ustawowych;
- ochrona i promowanie dobra dzieci jest obowiązkiem wszystkich;

- żaden pojedynczy praktyk nie może mieć pełnego obrazu potrzeb dziecka i okoliczności sprawy;
- udostępnianie informacji i podejmowanie szybkich działań;
- każdy, kto styka się z dziećmi i ich rodzinami, ma swoją rolę do odegrania.

W **części drugiej** znajdują się informacje na temat obowiązującego prawa, polityk i standardów odpowiedzialności organów zarządzających i właścicieli placówek, prawa dzielenia się informacjami. Wszystkie osoby zaangażowane w funkcjonowanie placówki, w tym osoby zarządzające szkołą, nauczyciele, inni pracownicy, wolontariusze, rodzice dzieci powinni mieć dokładną wiedzę na temat tego, w jaki sposób szkoła dba o bezpieczeństwo dzieci i jakie zasady są ustanowione przez placówkę dla celów bezpieczeństwa.

Część trzecia obejmuje zasady bezpiecznej rekrutacji i sprawdzanie już zatrudnionych pracowników pod kątem niekaralności. Zarząd szkoły ma obowiązek dopilnować, aby wszystkie osoby zatrudnione w szkole i pracujące z dziećmi, przed rozpoczęciem pracy uzyskały Brytyjskie świadectwo niekaralności (*DBS check*). Ta część koncentruje się na zapewnieniu, aby potencjalni kandydaci do pracy byli rekrutowani w sposób eliminujący potencjalne zagrożenie dla dzieci.

Część czwarta obejmuje zasady postępowania wobec nauczycieli, w tym nauczycieli pomocniczych, innego personelu, wolontariuszy i kontrahentów w sytuacji zarzutów wobec nich. Wytyczne nakładają na placówki edukacyjne stworzenie w takich sytuacjach własnych procedur postępowania w oparciu o wiedzę z wytycznych – *safeguarding procedure*. Dokument określający te zasady powinien być sporządzony przez każdą szkołę, ściśle przestrzegany i dostępny dla wszystkich zainteresowanych.

Część piąta wytycznych obejmuje zasady postępowania dotyczące odpowiedzi na wszystkie zgłoszenia i obawy dzieci dotyczące przemocy seksualnej i nękania o charakterze seksualnym, w tym te przypadki, które miały miejsce poza szkołą lub uczelnią i/lub online. Wytyczne obejmują sytuację wszystkich dzieci, w tym dzieci potencjalnie narażone na większe ryzyko krzywdy oraz dzieci, które znikają z systemu edukacji czy też podlegają kształceniu domowemu.

W chwili obecnej Departament Edukacji Wielkiej Brytanii przygotował wytyczne na 2022 r. Zostały one opublikowane na stronie departamentu i wejdą w życie z dniem 1.09.2022 r.

3.3 Irlandia

Irlandia w 2015 r. przyjęła ustawę, w całości poświęconą standardom ochrony dzieci. Ustawa *Children First Act* z 2015 r.⁴⁴, poprzez wprowadzenie wewnętrznych procedur, nakłada na wszystkie instytucje i organizacje w kraju świadczące usługi na rzecz dzieci (dalej: usługodawcy) obowiązek ochrony dzieci przed krzywdzeniem podczas korzystania z tych usług. Ustawa zobowiązuje usługodawców do przeprowadzenia oceny ryzyka krzywdzenia podczas świadczenia usług dla dzieci w instytucji lub organizacji oraz przygotowania i opublikowania „Oświadczenia o Ochronie Dziecka” – *Child Safeguarding Statement*, a także wyznaczenia osoby do wdrożenia i realizacji w/w działań. Oświadczenie o Ochronie Dziecka to dokument, który określa rodzaj świadczonych na rzecz dziecka usług oraz zasady i procedury, których należy przestrzegać, aby zapewnić, że dziecko jest bezpieczne w konkretnej instytucji/ organizacji. Oświadczenie o Ochronie Dziecka zawiera pisemną ocenę ryzyka i w związku z tym określa obowiązujące konkretnego usługodawcę procedury:

- a) zarządzania wszelkim zidentyfikowanym ryzykiem;
- b) działania w odniesieniu do każdego członka personelu, który jest przedmiotem jakiegokolwiek dochodzenia w związku z jakimkolwiek działaniem, zaniechaniem lub okolicznością w odniesieniu do dziecka korzystającego z usługi;
- c) rekrutacji członka personelu usługodawcy ze względu na przydatność tej osoby do pracy z dziećmi;
- d) udzielania informacji oraz edukacji, instrukcji i szkoleń członków personelu usługodawcy w związku ze stwierdzeniem wystąpienia szkody.

Usługodawca ma obowiązek upublicznienia Oświadczenia w sposób umożliwiający zapoznanie się rodzicom oraz wszystkim zainteresowanym. Co 24 miesiące usługodawca powinien dokonywać oceny funkcjonowania procedur zapisanych w Oświadczeniu.

Minister może wydać wytyczne mające zawierać praktyczne wskazówki dla usługodawców w zakresie ochrony i dobra dzieci, w tym tworzenia Oświadczeń. *Children First Act 2015* wskazuje również kategorie osób zobowiązanych do zgłaszania przypadków krzywdzenia dziecka, podejrzenia krzywdzenia lub zagrożenia krzywdzeniem do Agencji ds. Dzieci i Rodziny. Są to: lekarz, pielęgniarka lub zarejestrowana położna, fizjoterapeuta, logopeda, terapeuta zajęciowy, dentysta, psycholog,

---

44 <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/36/enacted/en/html>.

pracownik opieki społecznej, ratownik medyczny, kurator sądowy, kurator procesowy, nauczyciel, Policja. Interesującym jest, że ustawa wskazuje jakie poziomy wiedzy należy zgłaszać: wiedzę, przekonanie lub podejrzenie, w zależności od przypadku – *knowledge, belief or suspicion, as the case may be*.

W dniu 2 października 2017 r. w Irlandii zostały wprowadzone Krajowe Wytyczne na Temat Ochrony i Dobrostanu Dzieci (dalej: Wytyczne) – *National Guidance for the Protection and Welfare of Children*. Wytyczne są w Irlandii źródłem wiedzy dla obywateli i instytucji w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz zapewniają spójność między prawodawstwem a istniejącymi zobowiązaniami pozaustawowymi we wszystkich sektorach społeczeństwa Irlandii. *Children First Guidance* opisuje cztery główne rodzaje wykorzystywania dziecka i określa kroki, które należy podjąć, aby zapewnić dziecku ochronę przed krzywdą. W 2021 r. zaktualizowano rozwiązania ustawy *Children First* z 2015 r. Od tego czasu ustawa zawiera szczegółowe informacje dla profesjonalistów i organizacji, które mają prawne zobowiązania do zapewnienia dzieciom bezpieczeństwa. W styczniu 2019 r. do Wytycznych dodano aneks zawierający rozwiązania dotyczące bezpieczeństwa dzieci w Internecie. Aneks zapewnia, że ten obszar jest szczegółowo uwzględniany w Oświadczeniach o Ochronie Dziecka, zgodnie z wymogami ustawy *Children First Act*. Ponadto Wytyczne określają również role głównych organów statutowych zaangażowanych w dobro i ochronę dzieci: TUSLA – Agencja ds. Dziecka i Rodziny oraz Policja. Zawierają szczegółowe informacje o tym, jak zgłosić obawy dotyczące dziecka i co dzieje się po otrzymaniu zgłoszenia przez TUSLA⁴⁵.

Agencja ds. Dzieci i Rodziny (*the Child and Family Agency*) – TUSLA to irlandzka instytucja rządowa, do której zdań należy⁴⁶:

- ochrona i opieka nad dziećmi, w przypadkach, gdy ich rodzice nie są w stanie zapewnić im opieki, której potrzebują;
- dbanie o to, by wszystkie dzieci w Republice Irlandii uczęszczały do szkół i placówek edukacyjnych;
- dbanie o to, by dobro dziecka było traktowane jako wartość nadrzędna.

TUSLA podejmuje działania wówczas, gdy rodzice nie wypełniają obowiązków rodzicielskich względem swoich dzieci, lub gdy istnieją podejrzenia, iż dziecko jest zaniedbywane, maltretowane fizycznie lub

---

45 <https://www.tusla.ie/children-first/children-first-guidance-and-legislation/> .

46 <https://dziecizagranica.gov.pl/irlandia/> .

emocjonalnie, bądź też doszło do molestowania seksualnego. Działania są podejmowane zarówno na podstawie zgłoszenia, jak i z urzędu.

Rodzaje zachowań, które mogą stać się przesłanką do podjęcia interwencji:

- zaniedbanie – kiedy dziecko cierpi z powodu braku: jedzenia, ubrania, ciepła, odpowiedniej higieny, stymulacji intelektualnej, nadzoru i bezpieczeństwa, przywiązania i okazywania uczuć przez dorosłych, opieki medycznej;
- znęcanie psychiczne – zazwyczaj występuje pomiędzy rodzicem/opiekunem prawnym a dzieckiem i nie jest wynikiem jakiegoś pojedynczego wydarzenia lub serii wydarzeń. Występuje, gdy potrzeby rozwojowe dziecka – takie jak okazywanie uczuć, aprobata czy bezpieczeństwo nie są zapewnione;
- znęcanie cielesne nad dzieckiem to zachowanie, z którego wynika lub może wynikać zranienie lub uszczerbek na zdrowiu. Jest ono przyczyną działania lub jego braku ze strony rodzica/opiekuna prawnego i każdej innej osoby odpowiedzialnej za dziecko, posiadającej nad nim władzę lub która posiada jej/jego zaufanie. Może być to pojedyncze zdarzenie lub seria zdarzeń;
- molestowanie seksualne – występuje, kiedy dziecko jest wykorzystane przez osobę dla swojego (lub innych osób) zaspokojenia lub podniecenia seksualnego.

TUSLA dysponuje wieloma środkami zaradczymi w przypadku stwierdzenia zagrożenia dobra dzieci: plany pomocowe (działania mające na celu poprawę sytuacji dziecka, włączające rodziców, pracowników socjalnych i władze szkolne), dobrowolna opieka, opieka w sytuacji nagłej, opieka wymagająca nadzoru TUSLA bez odbierania dzieci rodzicom, opieka wymagająca odebrania dziecka rodzicom.

Voluntary Care Order (opieka dobrowolna, bezterminowa, tak długo, jak wymaga tego dobro dziecka) – objęcie dziecka opieką w sytuacji, gdy wymaga ono opieki i ochrony, którą może otrzymać jedynie będąc pod opieką państwa, np. w przypadku, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić podstawowej opieki z powodu złego stanu zdrowia, inwalidztwa. Dziecko może być odebrane rodzicom na tej podstawie tylko za ich zgodą. Dziecko pozostaje pod opieką państwa tak długo, jak długo wymaga tego jego dobro przy uwzględnieniu woli rodziców.

Emergency Care Order (opieka w sytuacji nagłej, maksymalnie 8 dni) – jeżeli Policja ma podstawy, by podejrzewać, że zdrowie lub dobro dziecka jest poważnie zagrożone lub będzie zagrożone, jeśli nie nastąpi jego natychmiastowe odebranie z miejsca, w którym przebywa, wówczas ma prawo wkroczyć do domu i zabrać dziecko, a następnie umieścić

je w bezpiecznym dla niego miejscu. Następnie opiekę nad dzieckiem przejmuje TUSLA. Pracownicy socjalni w zależności od sytuacji, albo oddają dziecko z powrotem pod opiekę rodziców/opiekunów, albo wnoszą sprawę do Sądu Rejonowego – *District Court o Emergency Care Order*. TUSLA może wystąpić o *Emergency Care Order* zarówno dla dziecka, które zostało zabrane przez Policję, jak i dla dziecka, które w dalszym ciągu pozostaje w domu. W przypadku uznania, że dziecko potrzebuje opieki lub ochrony, której nie jest w stanie uzyskać bez właściwego postanowienia sądu i nie ma potrzeby nagłego odebrania dziecka rodzicom, TUSLA może zawnieść do sądu o nakaz opieki (*Care Order*) albo nakaz nadzoru (*Supervision order*). Nakazy te dają sądowi szeroki zakres uprawnień, w tym dotyczących podejmowania decyzji, rodzaju niezbędnej opieki i dostępu do dzieci dla rodziców i krewnych.

Interim Care Order (tymczasowy nakaz opieki, maksymalnie na okres 28 dni z możliwością przedłużania) i **Full Care Order** (pełny nakaz opieki, maksymalnie do 18 roku życia dziecka).

Sąd wydaje nakaz objęcia dziecka opieką społeczną w przypadku, gdy:

- wobec dziecka była lub w dalszym ciągu jest stosowana przemoc, jest źle traktowane, zaniedbywane lub molestowane seksualnie;
- jego zdrowie, rozwój lub szeroko pojęte dobro było lub jest zagrożone;
- gdy dziecko wymaga opieki i ochrony, lecz nie może ona zostać zapewniona bez nakazu sądowego.

Sąd może wydłużyć termin obowiązywania nakazu opieki z urzędu lub na wniosek innej osoby, jeśli uważa, że zachodzi dalsza konieczność stosowania nakazu.

Prawa i obowiązki rodzicielskie dot. dziecka objętego *Full Care Order* przejmuje TUSLA.

Supervision Order – opieka wymagająca nadzoru, maksymalnie na okres 12 miesięcy, lecz może zostać przedłużona⁴⁷.

W Irlandii każdy kto podejrzewa, że dziecko jest zagrożone lub krzywdzone powinien skontaktować się z TUSLA. Można zgłosić swoje zaniepokojenie osobiście, pisemnie lub telefonicznie do lokalnego oddziału ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Poza godzinami pracy Agencji (weekendy lub w nocy) można zgłosić swoje podejrzenia na posterunku Policji. Dodatkowo nauczyciele oraz inni pracownicy szkół mają obowiązek zapewnienia ochrony dzieci i młodzieży przed jakąkolwiek krzywdą. Wszyscy pracownicy szkół mają obowiązek do zgłaszania

---

⁴⁷ <https://dziecizagranica.gov.pl/irlandia/>.

kierownictwu wszelkich incydentów oraz skarg samych dzieci odnośnie jakichkolwiek aspektów nadużyć wobec nich.

Children First Act 2015 promuje ochronę dzieci przed wykorzystywaniem i zaniedbaniem. Określa, co poszczególne osoby i organizacje muszą zrobić, aby zapewnić dzieciom bezpieczeństwo oraz jak radzić sobie z obawami o bezpieczeństwo i dobro dziecka.

3.4 Islandia

Islandia posiada precyzyjną legislację dotyczącą praw i ochrony dziecka. Obowiązuje tam jedna ustawa o ochronie dzieci – *Child Protection Act, No. 80/2002*⁴⁸ oraz funkcjonuje urząd na poziomie krajowym dedykowany wyłącznie sprawom dzieci – Urząd ds. ochrony dziecka (*Barnavern-darstofa*) działający lokalnie poprzez 27 Komitetów ds. ochrony dzieci.

Celem ustawy jest zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa oraz rozwoju w odpowiednich warunkach. Dzieci na Islandii są chronione przed wszelkimi rodzajami przemocy, zarówno fizycznej, jak i psychicznej, która może mieć miejsce w domu i poza nim. W ustawie w wyraźny sposób zaznaczono, że wszystkie osoby postronne oraz te pracujące z dziećmi, zobowiązane są do zgłaszania Policji lub Urzędowi ds. ochrony dzieci przypadków zaistnienia podejrzenia krzywdzenia dziecka. Ponadto, każdy ma obowiązek zgłosić na policję lub do Komitetu ds. ochrony dzieci, jeśli istnieje podejrzenie przemocy wobec dziecka, jeśli jest ono nękanie lub żyje w niedopuszczalnych warunkach. Urząd ds. ochrony dzieci przejmuje takie zgłoszenia i działa według określonego planu działania.

Szczególny obowiązek monitorowania zachowania, wychowania i warunków życia dzieci oraz informowania Komitetu ds. ochrony dzieci o podejrzeniu przemocy wobec dziecka, jeśli jest ono nękanie lub żyje w niedopuszczalnych warunkach. Obowiązek powiadomienia wskazany powyżej, ma pierwszeństwo przed przepisami ustawowymi lub kodeksami etyki w zakresie tajemnicy zawodowej. Zawiadamiający może poprosić Komitet ds. ochrony dzieci o zachowanie anonimowości przed stronami postępowania.

Urząd ds. ochrony dziecka zajmuje się pomocą dzieciom mieszkającym w nieodpowiednich warunkach lub sytuacjach uważanych za

---

48 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjJqdKWrPj4AhUEl4sKHQEWCMYQFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.government.is%2Fmedia%2Fvelferdarraduneyti-media%2Fmedia%2Facrobat-enskar_sidur%2FChild-Protection-Act-as-amended-2016.pdf&usg=AOvVaw3rRgmTIwF2KQQe43eGA8D5.

niebezpieczne dla ich zdrowia i rozwoju. Komitet ds. ochrony dzieci działający z ramienia gminy oraz pracownicy gminy udzielają pomocy dzieciom. Celem jest poprawa sytuacji dziecka i dbanie o to, aby wszystkie dzieci wychowywały się w bezpiecznych warunkach. Po wpłynięciu zawiadomienia do Komitetu ds. ochrony dzieci o tym, że dziecko doświadcza przemocy, jego pracownicy oceniają sytuację i kontaktują się z rodzicami dziecka. Jeżeli wywiad środowiskowy wykaże, że dziecko i jego rodzina potrzebują pomocy, tworzy się plan działania we współpracy z rodzicami i dzieckiem, a następnie rozpoczyna się proces pomocy rodzinie. Komitet ds. ochrony dzieci oferuje różnorodne formy wsparcia dla rodzin m.in.: doradztwo, szkolenia i wskazówki. W Islandii funkcjonuje 27 lokalnych Komitetów, które są niezależne, a ogólny nadzór nad nimi sprawowany jest przez Urząd ds. ochrony dziecka. Od decyzji lokalnych Komitetów ds. Ochrony Dziecka można odwoływać się do Rady Apelacyjnej Ochrony Dziecka lub do sądu, jeśli sprawa dotyczy odebrania dzieci.

Jak wskazuje art. 1 *Child Protection Act, No. 80/2002* dzieci mają prawo do ochrony i opieki. Wszyscy zaangażowani w opiekę i wychowanie dzieci powinni traktować je z szacunkiem. Żadne dziecko nie może być nigdy poddane przemocy ani żadnemu innemu poniżającemu traktowaniu. Rodzice powinni traktować swoje dzieci z troską i rozważą oraz wypełniać swoje obowiązki wychowawcze i opiekuńcze tak, aby jak najlepiej odpowiadały zainteresowaniom i potrzebom ich dziecka. Zaś w art. 4 wskazuje zasady pracy w zakresie ochrony dzieci, które są legitymacją do tworzenia standardów ochrony dzieci: „W pracy na rzecz ochrony dzieci należy wprowadzić takie ustalenia, które będą najlepsze dla dzieci. W zakresie ochrony dzieci zawsze nadrzędne znaczenie mają ich interesy”.

Władze samorządowe na podstawie art. 9 *Child Protection Act, No. 80/2002* mają obowiązek sporządzić plan ochrony dzieci na terenie gminy. Jeżeli gminy współpracują w zakresie ochrony dzieci mogą sporządzić wspólny plan. Gminne plany działania dotyczące ochrony dzieci są sporządzane na czas kadencji władz oraz muszą być wysłane do Ministerstwa Opieki Socjalnej oraz Urzędu ds. ochrony dzieci.

Wyciąg z *Child Protection Act, No. 80/2002*⁴⁹

SEKCJA I

Cele ustawy o ochronie dzieci itp.

Artykuł 1 Prawa dzieci i obowiązki rodziców.

Dzieci mają prawo do ochrony i opieki. Ich prawa zostaną zachowane zgodnie z ich wiekiem i dojrzałością. [Wszyscy zaangażowani w opiekę

---

49 Tłumaczenie własne.

i wychowanie dzieci powinni traktować je z szacunkiem i rozważą, a żadne dziecko nie może być nigdy poddane przemocy ani żadnemu innemu poniżającemu traktowaniu. Rodzice powinni traktować swoje dzieci z troską i rozważą oraz wypełniać swoje obowiązki wychowawcze i opiekuńcze tak, aby jak najlepiej odpowiadały zainteresowaniom i potrzebom ich dziecka. Stworzą satysfakcjonujące warunki do dorastania swoich dzieci i zapewnią im dobro pod każdym względem.

Artykuł 4

Zasady pracy w zakresie ochrony dzieci.

W pracy na rzecz ochrony dzieci należy poczynić takie ustalenia, które, jak można oczekiwać, będą najlepsze dla dziecka. W pracy organów ochrony dzieci zawsze będą nadrzędne interesy dzieci.

Artykuł 9

Miejskie plany działania dotyczące ochrony dzieci. Rady gminne opracowują politykę i opracowują plan działania na każdą kadencję w zakresie ochrony dzieci na terenie gminy. Miejskie plany działań w zakresie ochrony dzieci należy przesłać do [Ministerstwa Opieki Społecznej] i Rządowej Agencji Ochrony Dzieci. Jeśli gminy współpracują w zakresie ochrony dzieci, [...] mogą sporządzić wspólny plan.

SECTION I

Objectives of the Child Protection Act etc.

Article 1 Rights of children and duties of parents.

Children have a right to protection and care. Their rights shall be maintained in accordance with their age and maturity. [All those involved in the care and upbringing of children shall treat them with respect and consideration, and no child may ever be subjected to violence or any other degrading treatment. Parents shall treat their children with care and consideration and observe their duties of upbringing and custodianship as to best suit their child's interests and needs. They shall create satisfactory conditions for their children to grow up in and ensure their welfare in all respects.

Article 4

Principles of child protection work.

In child protection work, those arrangements shall be made which may be expected to be best for the child. The interests of children shall always be paramount in the work of child protection authorities.

Article 9

Municipal action plans on child protection. Municipal councils shall form a policy and draw up an action plan for each elective term in the field of child protection within the municipality. Municipal action plans

on child protection shall be sent to [the Ministry of Welfare] and the Government Agency for Child Protection. 4 If municipalities collaborate on child protection, cf. Article 10, they may produce a joint plan.

3.5 Szwecja

W Szwecji prawa i ochronę dzieci reguluje ustawa Care of Young Persons Special Provisions Act50. Akt ten definiuje i wyznacza naczelną zasadę działań na rzecz dzieci – zasadę najlepiej pojętego interesu dziecka we wszystkich decyzjach podejmowanych na mocy tej ustawy. Tym samym ustawa wyraźnie podkreśla, że wszelkie działania podejmowane na jej podstawie muszą opierać się na:

- działaniach najlepszych dla dziecka;
- ochronie dzieci przed wszelkimi formami przemocy: fizycznej, seksualnej i psychicznej, urazami lub nadużyciami na szkodę dzieci;
- zapobieganiu zaniedbaniu we wszelkich możliwych obszarach;
- reintegracji i rehabilitacji dzieci będących ofiarami przemocy;
- wysłuchaniu dziecka, czyli braniu pod uwagę jego zdania z należytym uwzględnieniem wieku i dojrzałości dziecka, gdy ma zostać podjęta decyzja w jego sprawie.

Standardy ochrony dzieci tworzą w Szwecji indywidualnie instytucje np. kościoł lub organizacje pozarządowe np. *Save the Children*.

Save the Children to jedna z największych na świecie organizacji pozarządowych zajmująca się prawami dzieci. Jedną z ważniejszych zasad jej funkcjonowania jest to, aby jej działania i programy były bezpieczne dla każdego dziecka. W tym celu organizacja stworzyła politykę ochrony dzieci, którą promuje w całej Szwecji – „Polityka ochrony dzieci. Pewne i bezpieczne programy dla dzieci” (*Child safeguarding – Safe and secure programmes for children*)⁵¹. Jest to zestaw wewnętrznych zasad, procedur i praktyk zapewniających, że *Save the Children Sweden* chroni dzieci w procesie wsparcia i udzielania im pomocy. Polityka zapewnia ochronę dzieciom przed wszelkimi formami umyślnych lub niezamierzonych

50 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwir-6S6v_j4AhVx-ioKHcbzCcoQFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ohchr.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FDocuments%2FHRBodies%2FCRC%2FStudyViolenceChildren%2FResponses%2FSweden.pdf&usg=AOvVawopKe-01XTtyrREY_vZRNZFX.

51 <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/child-safeguarding-safe-and-secure-programmes-children/>.

obrażeń, dyskryminacji, naruszeń, przemocy i napaści na tle seksualnym oraz wykorzystywaniem. Dotyczy wszystkich pracowników, współpracowników, kontrahentów, grantobiorców i wolontariuszy organizacji *Save the Children Sweden*.

Polityka zakłada, że cały personel i wszyscy przedstawiciele *Save the Children Sweden* oraz organizacji partnerskich wykonują swoją pracę w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko krzywdzenia dzieci, narażenia ich na nadużycie, wyzysk, zranienie lub jakiegokolwiek inne naruszenie ich praw. Polityka organizacji promuje środowisko charakteryzujące się otwartością, w którym wszystkie pytania lub poglądy mogą być omawiane. Wzmacnia pozycję dzieci i ich rodzin/opiekunów oraz podkreśla wartość edukowania o ich prawach oraz o tym, co jest akceptowalne, a co niedopuszczalne, a także opisuje działania interwencyjne na rzecz dzieci podejmowane przez organizację.

W 2019 r. Szwedzki Kościół Luterkański przyjął politykę ochrony dzieci – *Child Safeguarding Guideline*. Tłumacząc powody stworzenia polityki kościół szwedzki przyznaje, że jego działania – *Act Church of Sweden* (krajowa i międzynarodowa misja pomocy Kościoła) często odbywają się w trudnych okolicznościach, dotyczą dzieci uchodźczych, oddzielonych od rodziny, osieroconych, bez zaplecza w postaci środowiska. Kościół pracuje również z grupami dzieci szczególnie narażonymi na ryzyko krzywdzenia: dzieci z niepełnosprawnością lub z trudnościami psychicznymi. Kościół uznał potrzebę takiej polityki, gdyż uznaje, że wspólnoty wyznaniowe mogą odgrywać rolę czynnika wspierającego, ale również przyczyniającego się do ryzyka krzywdzenia wobec dzieci. Jak wskazuje się w celach przyjętych w dokumencie, dążeniem kościoła jest ochrona dzieci oraz zapewnienie im bezpieczeństwa. Polityka to dokument obejmujący zbiór: zasad, procedur i praktyk stosowanych w celu ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Wytyczne obowiązują wszystkich pracowników zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie Postępowania (*Code of Conduct*), będącym elementem polityki. Kościół uznaje swój szczególny obowiązek opieki nad dziećmi, na których ma wpływ jego praca⁵².

Polityka ochrony dzieci kościoła obejmuje procedury w następujących obszarach:

- bezpieczna rekrutacja personelu,
- szkolenia personelu w zakresie ochrony dzieci,
- przyjęcie Kodeksu Postępowania w relacjach z dziećmi przez wszystkich pracowników,

---

52 <https://www.svenskakyrkan.se/act/about-us> .

- programy oceny ryzyka krzywdzenia we wszystkich działaniach,
- promowanie współpracy z partnerami również stosującymi polityki ochrony dzieci,
- procedurę zgłaszania i badania podejrzeń krzywdzenia dzieci,
- bezpieczna komunikacja z dziećmi,
- regularny monitoring funkcjonowania polityki co najmniej co trzy lata.

Wszyscy pracownicy są proszeni o podpisanie i przestrzeganie Kodeksu Postępowania, a nieprzestrzeganie go skutkuje postępowaniem dyscyplinarnym.

W Kodeksie Postępowania Kościoła znajdują się następujące zapisy: „Kościół Szwecji nie toleruje żadnej formy krzywdzenia lub wykorzystywania dzieci, w tym wykorzystywania seksualnego. Zabronione zachowanie obejmuje nieodpowiedni język lub zachowanie w kontaktach z dzieckiem lub dziećmi, zastraszanie i nękanie dziecka werbalnie, kary fizyczne, narażanie dziecka na pornografię, uwodzenie i handel ludźmi, odwiedzanie barów, restauracji lub innych pomieszczeń, w których małoletni mogą być narażeni na traktowanie z naruszeniem zasady należytej staranności. W miarę możliwości personel powinien unikać przebywania sam na sam z dzieckiem. Wykorzystywanie pracy dzieci jest zabronione. Personel nigdy nie może angażować się w żadne aktywności seksualne z dzieckiem lub dziećmi niezależnie od pełnoletności lub wieku zgody na czynności seksualne, który jest taki sam jak w Polsce, czyli 15 lat. Personelowi nie wolno spożywać, kupować, sprzedawać, posiadać ani rozpowszechniać żadnych form pornografii z udziałem dzieci. Kościół nie będzie świadomie współpracował z każdym, kto stanowi niedopuszczalne ryzyko dla dzieci. Pracownicy kościoła będą przestrzegać lokalnych i międzynarodowych zasad ochrony dzieci oraz ustawodawstwa w krajach, w których podróżują i pracują. W przypadkach, gdy lokalne przepisy lub praktyki kulturowe są sprzeczne z niniejszymi wytycznymi dotyczącymi ochrony dzieci i Kodeksem Postępowania, od pracowników oczekuje się przestrzegania wyższych standardów”⁵³.

---

53 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiVguKe_fj4AhXB_CoKHUdgB5MQFnoECACQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.svenskakyrkan.se%2Ffiler%2F578537%2Fchild%2520safeguarding%2520guidelines.pdf%3Fid%3D2228635&usg=AOvVaw29ASH5SAxHeC88-mxwVlnO.

3.6 Litwa

Prawo litewskie w ustawie regulującej system oświaty (Ustawa o oświacie w Republice Litewskiej⁵⁴) zawiera w rozdziale piątym wskazanie do wydania standardów ochrony dzieci.

W 2009 r. minister Edukacji i Nauki Litwy wydał rozporządzenie „Procedury zapewnienia bezpieczeństwa wychowanków w placówkach oświatowych i na imprezach przez nie organizowanych” (*Procedures for Ensuring Safety of Educatees in Educational Institutions and at Events Organized by Them*)⁵⁵. Zawierają one kompetencje kierownika placówki oświatowej w zakresie bezpieczeństwa dzieci (np. organizowanie wydarzeń edukacyjnych na temat bezpieczeństwa wychowanków, w tym problematyki przeciwdziałania przemocy i krzywdzeniu dla dzieci i rodziców lub wszczęcia procedur w przypadku korzystania przez małoletnich z alkoholu, czy środków odurzających na terenie placówki), działania kierownika w przypadku, gdy wychowanek zagraża bezpieczeństwu, zdrowiu lub życiu własnemu lub innych osób, zapisy regulujące bezpieczeństwo wychowanków w placówce oświatowej, zapoznanie edukatorów z wewnętrznymi regulaminami procedur, zasadami bezpieczeństwa i planem ewakuacji.

W 2017 r. minister Edukacji i Nauki Litwy wydał „Rekomendacje dotyczące zapobiegania przemocy w szkołach” (*Smurto prevencijos igyvėdinimo mokyklose rekomendacijos*)⁵⁶, ustanawiające system działań profilaktycznych i interwencyjnych na poziomie szkolnym, gminnym i ogólnokrajowym na rzecz tworzenia środowiska zabezpieczającego dzieci przed przemocą i mobbingiem (w tym mobbingiem w cyberprzestrzeni) w szkołach realizujących programy wychowania przedszkolnego, szkolnego, ogólnokształcącego, zawodowego i pozaformalnego. Rekomendacje zawierają działania i metody mające na celu zapobieganie występowaniu społecznych czynników ryzyka, ograniczanie ich wpływu oraz wzmacnianie czynników ochronnych.

Rekomendacje skupiają się na działaniach profilaktycznych rozumianych jako cykliczny proces obejmujący identyfikację istniejących lub potencjalnie możliwych problemów, wybór i wdrożenie odpowiednich środków w celu ich rozwiązania, wpływ na ocenę oraz planowanie

---

54 <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/df672e20b93311e5be9bf78e-07ed6470?jfwid=2r1mldso>.

55 <https://likumi.lv/ta/en/en/id/201106>.

56 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2dc533c0100c11e7b6c9f69d-c4ecf19f>.

dalszych działań. Celem jest stworzenie bezpiecznego środowiska sprzyjającego rozwojowi, dojrzałości i edukacji ucznia w szkole.

Rekomendacje zawierają:

- działania dyrektora szkoły, zastępców, nauczycieli, specjalistów ds. wsparcia edukacyjnego i innych pracowników szkoły mające na celu powstrzymanie przemocy i mobbingu,
- działania edukacyjne wobec nauczycieli i uczniów,
- procedurę zgłaszania przemocy i nękania.

Gmina monitoruje wdrażanie rekomendacji w szkołach poprzez wydział oświaty w administracji gminnej oraz gminne komisje ds. opieki nad dziećmi. Na poziomie krajowym instytucje uczestniczące w tworzeniu modelu zapobiegania przemocy i mobbingowi w systemie edukacji to: Ministerstwo Edukacji i Nauki Republiki Litewskiej, Centrum Pedagogiki Specjalnej i Psychologii, Centrum Rozwoju Edukacji, Krajowa Agencja Oceny Szkół i Państwowe Centrum Egzaminacyjne. Instytucje na poziomie krajowym działają w obszarach legislacji, monitoringu, finansowania, komunikacji społecznej i współpracy.

4. Wnioski i zakończenie

Analizując działania państw europejskich w zakresie ochrony dzieci można wskazać na widoczny trend, który wyraża się w przyjmowaniu zarówno przez kraje, jak i organizacje oraz instytucje krajowe i międzynarodowe zasad ochrony dzieci – *Safeguarding Children*.

Opierając się na prawie międzynarodowym, w tym przede wszystkim na Konwencji Praw Dziecka oraz ustawodawstwie krajowym, państwa promują lub przyjmują do porządku prawnego dokumenty o charakterze zasad/wytycznych/standardów, które w kompleksowy sposób regulują ochronę dzieci przed krzywdzeniem, uznanie ich podmiotowości i przysługujących im praw, ich partycypację, a także prawo do bezpiecznego dzieciństwa.

Zasady ochrony dzieci to zestaw wewnętrznych, krytycznych polityk, procedur i praktyk, które państwo/organizacja/instytucja przyjmuje, by zapewnić, że jest bezpiecznym dla dzieci. Obejmuje zwykle następujące elementy:

- ochrona praw dzieci i ich najlepszego interesu;
- profesjonaliści pracujący z dziećmi są świadomi i odpowiednio reagują na krzywdzenie dziecka, w tym wykorzystywanie seksualne;

- cały personel zachowuje się odpowiednio w stosunku do dzieci i nigdy nie nadużywa zaufania dzieci;
- organizacja tworzy środowisko bezpieczne dla dzieci we wszystkich swoich działaniach, zawsze oceniając i zmniejszając potencjalne ryzyko dla dzieci;
- cały personel kieruje się obowiązkiem opieki i ochrony nad dziećmi;
- umieszczenie dziecka na pierwszym miejscu podczas zajmowania się wszystkimi zidentyfikowanymi lub podejrzanymi przypadkami wykorzystywania dzieci.

Działania w tym obszarze skupiają się na wpisaniu do systemu prawa podstaw do wprowadzania polityk ochrony dzieci w różnych obszarach społecznych związanych z działalnością na rzecz dzieci. Takie działania realizują podstawowy element ochrony dzieci, czyli zapobieganie. Lepiej podjąć działania, zanim pojawi się krzywda.

5. Rekomendacje

Po przeanalizowaniu ustawodawstw innych krajów europejskich rekomendujemy:

1. Wprowadzenie całościowego jednolitego aktu prawnego, obejmującego działania wszystkich podmiotów na rzecz dzieci oraz wprowadzającego ogólnokrajowy organ służby do spraw dzieci, koordynujący działania wszystkich służb samorządowych.
2. Wprowadzenie aktem prawnym, powszechnie obowiązującym, obowiązku posiadania standardów ochrony dzieci przez wszystkie podmioty pracujące z dziećmi, w szczególności finansowane ze środków publicznych.
3. Wprowadzenie prawnego wymogu ustanowienia w każdej instytucji, w której przebywają dzieci (choćby czasowo) polityki ochrony dzieci, zawierającej m.in. procedury interwencji, zasady bezpiecznej relacji, zasady rekrutacji, a także plany edukacji dla pracowników, rodziców i dzieci.
4. Stworzenie krajowego planu działań na rzecz ochrony dzieci, powierzenie koordynacji zadań jednej instytucji, która współpracowałaby z innymi instytucjami i organizacjami, w tym z sektora pozarządowego, w zakresie zarówno profilaktyki uniwersalnej, selektywnej, jak i wskazującej, ustanowienie krajowego planu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, likwidację luk w systemie prawnej ochrony dzieci.

5. Prowadzenie wnikliwego monitoringu skali problemu krzywdzenia dzieci oraz ewaluacji oferowanej pomocy, poprzez usprawnienie i ujednolicenie metodologii gromadzonych danych urzędowych, uwzględniających m.in. płeć, kategorie wiekowe, rodzaje krzywdzenia, miejsce zamieszkania, narodowość czy czynniki ryzyka oraz prowadzenie cyklicznych badań społecznych, umożliwiających śledzenie trendów, a także ewaluację udzielanej pomocy, w tym analizę wszystkich poważnych i śmiertelnych przypadków przemocy wobec dzieci (wzorem *Serious Case Review* prowadzonych w krajach anglosaskich).
6. Upowszechnienie, opartych na dowodach naukowych, programów profilaktycznych skierowanych zarówno do dzieci, jak i rodziców, zwłaszcza w zakresie powszechnych szkolnych programów profilaktyki wykorzystywania seksualnego oraz powszechnych programów wspierania umiejętności wychowawczych rodziców i dobrych relacji rodzice–dzieci.
7. Ciągłe podnoszenie kompetencji przedstawicieli wszystkich służb działających na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem, poprzez wymianę dobrych praktyk, zapewnienie regularnej supervizji profesjonalistom, zajmującym się problemem krzywdzenia dzieci, stworzenie polityki szkoleniowej i rozwoju kompetencji poszczególnych służb, m.in. w zakresie rozpoznawania czynników ryzyka krzywdzenia dzieci, promowania czynników ochronnych, rozpoznawania symptomów krzywdzenia i podejmowania interwencji, pomocy dziecku i rodzinie, pracy ze sprawcą krzywdzenia, współpracy interdyscyplinarnej, wdrażania standardów i procedur ochrony dzieci w każdej instytucji, w której przebywają dzieci.
8. Zwiększenie świadomości i gotowości do informowania organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę dziecka, poprzez szkolenia dla profesjonalistów, edukację i kampanie skierowane do społeczeństwa. Potrzeba ta dotyczy zwłaszcza przestępstw popełnianych w kręgu osób najbliższych.

6. Bibliografia

- L. Mazowiecka, *Dziecko – ofiara przestępstwa w postępowaniu karnym*, Prok. i Pr. 2015, nr 11, s. 99-111.
- J. Mucha, *W kierunku realizacji zasady dobra dziecka w sprawach sądowych i pozasądowych: doświadczenia ukraińskie [w:] Realizacja zasady dobra dziecka w mediacji w sprawach dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów*, red. J. Mucha, Warszawa 2021.
- Pinheiro, P. S. (2006). *World report on violence against children*. Geneva: United Nations.
- European report on preventing child maltreatment* (Sethi i in., 2013).
- World Health Organization. Regional Office for Europe. (2015). *Investing in children: the European child maltreatment prevention action plan 2015–2020*. World Health Organization. Regional Office for Europe.
- Deklaracja Praw Dziecka uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1959 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW. OJ L 335, 17.12.2011, s. 1–14.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW. OJ L 101, 15.4.2011, s. 1–11.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW. OJ L 315, 14.11.2012, s. 57–73.
- Karta Praw Podstawowych sporządzono na podstawie tekstu opublikowanego w Dz. Urz. UE 2016 C 202.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.).
- Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. Dz. U. 1991 nr 120, poz. 526.
- Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23 listopada 2001 r.

- Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961).
- Makaruk, K., Włodarczyk, J., Sethi, D., Michalski, P., Szredzińska, R., Karwowska, P. (2018). *Survey of adverse childhood experiences and associated health-harming behaviours among Polish students*. Geneva: WHO.
- Rekomendacje Komitetu Ministrów Rady Europy z 14 czerwca 2006 r. Rec (2006)8 w sprawie wsparcia dla ofiar przestępstw.
- Rezolucja z 22 lipca 2005 r. Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ nr 20/2005 – Wytyczne dotyczące wymiaru sprawiedliwości w sprawach, w których ofiarami lub świadkami przestępstw są dzieci.
- Sethi, D., Bellis, M., Hughes, K., Gilbert, R., Mitis, F., Galea, G. (2013). *European report on preventing child maltreatment*. Copenhagen: World Health Organization. Regional Office for Europe.
- Stojanowska, W. (2014). Rozwód. W: T. Smoczyński (red.), *Prawo rodzinne i opiekuńcze. System Prawa Prywatnego* (s. 567-709), t. 11. Warszawa: C.H. Beck.
- Uchwała Nr 6 Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie „Programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpiecznie im. Władysława Stasiaka na lata 2018-2020”. M. P. poz. 167. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2014 r., sygn. akt I KZP 10/10, LEX nr 621486.
- UN (2002). *Consideration of reports submitted by states parties under article 44 of the Convention*. United Nations. Committee on the rights of the child.
- UNICEF (2014). *Hidden in Plain Sight: A statistical analysis of violence against children*. New York: United Nations Children’s Fund.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493).
- Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 405).
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69).
- WHO (1999). *Report on Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva: World Health Organisation.
- WHO (2002). *World report on violence and health*.
- WHO (2004). *Preventing violence. A guide to implementing the recommendations of the World report on violence and health*.
- WHO (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence/World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect*. Geneva: World Health Organization.

- WHO (2014a). *Investing in children. The European child maltreatment prevention action plan 2015–2020*. Copenhagen: World Health Organization. Regional Office for Europe.
- WHO (2014b). *Global status report on violence prevention 2014*. Geneva: World Health Organization.
- WHO (2016). *INSPIRE: Seven strategies for ending violence against children*. Copenhagen: World Health Organization. Regional Office for Europe.
- J.Podlewska, R.Szredzińska, J. Włodarczyk, Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, Warszawa, FDDS 2019.
- „Sprawozdanie na temat sytuacji na świecie w zakresie zapobiegania przemocy wobec dzieci” (UNICEF/WHO, 2020 r.).
- „Zagrożenia w internecie, z którymi zetknęły się dzieci (w wieku 10–18 lat) podczas zamknięcia związanego z COVID-19 wiosną 2020 r.”, JRC, 2021.
- Konwencja o cyberprzestępczości z dnia 23 listopada 2001 r.
- Konwencja w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi z dnia 16 maja 2005 r.
- Konwencja o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych z dnia 25 października 2007 r.
- Konwencja w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z dnia 11 maja 2011 r.
- Wytyczne Komitetu Ministrów w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dziecku z dnia 17 listopada 2010 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.
- Education and Training (Welfare of Children) Act 2021.*
- Keeping children safe in education 2021 Statutory guidance for schools and colleges September 2021.*
- Keeping children safe in education 2022 Statutory guidance for schools and colleges For information only, this guidance does not come into force until 1 September 2022.*
- Child Protection Act, No. 80/2002.*
- United Nations Secretary – General’s Study on Violence against Children Reply by the Government of Sweden, 2004.*
- Children First Act 2015.*
- National Guidance for the Protection and Welfare of Children, 2017.*
- Ustawa o oświacie w Republice Litewskiej.
- Procedures for Ensuring Safety of Educatees in Educational Institutions and at Events Organized by Them.*
- Smurto prevencijos igyvendinimo mokyklose rekomendacijos.*

Spis treści

1. Streszczenie.	3
2. Wstęp	4
3. Analiza przepisów obowiązujących w wybranych krajach europejskich	7
3.1 Regulacje międzynarodowe	7
3.2 Wielka Brytania.	16
3.3 Irlandia	21
3.4 Islandia.	25
3.5 Szwecja	28
3.6 Litwa	31
4. Wnioski i zakończenie	32
5. Rekomendacje	33
6. Bibliografia	35